

dat volgens de grondwet de Raad aan het hoofd van de gemeente staat, dan valt er over niets dan schoonheid te berichten. Maastricht is dan een uitstekend gedocumenteerd en doeltreffend geïllustreerd boekwerk rijker, een Baedeker voor het 'magnifiek Stadthuys'.

C. A. A. Linssen

H. P. Fölting, *De vroedschap van 's-Gravenhage 1572-1795* ('s-Gravenhage: H. P. Fölting, 1985, xxi + 365 blz., f87,-, (door overmaking op gironummer 211 47 11 van H. P. Fölting, Frederikstraat 821, 2514 LX 's-Gravenhage) ISBN 90 6231 134 2).

Voor iedereen die zich ooit, direct of indirect, heeft beziggehouden met de geschiedenis van Amsterdam tijdens de Republiek is Elias' *Vroedschap van Amsterdam* (1903-1905) een begrip. Dit genealogisch naslagwerk over de leden van de hoofdstedelijke bovenlaag is voor onderzoekers op velerlei terrein immers een onmisbaar hulpmiddel. Nadat eerder (1887-1903) De Jager in artikelvorm 'De Brielse vroedschap' had gepubliceerd, verschenen nadien, naar het voorbeeld van Elias, nog de 'Vroedschappen' van Zierikzee door De Vos (1931) en van Rotterdam door Engelbrecht (1973). Aan deze reeks kan nu een vijfde werk worden toegevoegd: H. P. Fölting, *De vroedschap 's-Gravenhage 1572-1795*.

Dit boek bevat biografische en genealogische informatie over degenen die tijdens de Republiek lid zijn geweest van de Haagse stadsregering, alsmede over de baljuwen, schouten, pensionarissen, secretarissen en trésoriers van 's-Gravenhage. Over deze in totaal 361 personen geeft de auteur in de eerste plaats de gebruikelijke, over drie generaties uitgestrekte, genealogische basisgegevens. Daarbij zij echter opgemerkt dat de informatie over ouders en schoonouders minimaal is (slechts de namen en ambt en/of beroep) en dat de gegevens over de kinderen — belangrijk voor demografisch onderzoek — niet steeds volledig zijn. Verder werden voor elk van de behandelde personen gegevens bijeengebracht over hun ambten en beroepen, hun opleiding en de door hen bewoonde woningen en buitenplaatsen. In sommige gevallen treft men ook informatie aan over de inkomens- en vermogenspositie van de betrokkenen, hun bibliotheken en kunstcollecties en hun lidmaatschap van sociëteiten en genootschappen. Voor zover een portret van hen bekend is, wordt dit (paginagroot) afgedrukt. Als bijlage is onder meer een lijst van de twintig schepenen van Scheveningen, 1572-1795 opgenomen. Twee indices, een op persoonsnamen en een op geografische namen, maken het werk toegankelijk.

Een historische inleiding waarin de verzamelde basisgegevens worden geanalyseerd ontbreekt; slechts een zeer beknopte schets van de belangrijkste stedelijke regeringsfuncties gaat aan het werk vooraf. Hiervoor, alsmede voor het feit dat hij niet evenveel aspecten als zijn illustere Amsterdamse voorganger in zijn onderzoek heeft kunnen betrekken, verontschuldigt Fölting zich uitvoerig: 'het zou de uitgave van dit werk opnieuw met vele jaren vertraagd hebben' (viii). Daarmee kunnen we alleen maar instemmen, 'want een tweede Elias, die alle facetten te boek stelde en analyseerde, bevindt zich niet in ons midden en is ook niet meer te verwachten' (iv). Met hetgeen ons nu geboden wordt mogen we dan ook meer dan tevreden zijn.

A. J. C. M. Gabriëls

H. A. Diederiks, D. J. Noordam en H. D. Tjalsma, ed., *Armoede en sociale spanning. Sociaal-historische studies over Leiden in de achttiende eeuw* (Hollandse Studiën XVII; Hilversum: Verloren, 1985, 192 blz., f59,-, ISBN 90 70403 18 8).

Deze bundel ('die in bepaalde opzichten in 1978 een voorloper had' (8) met als titel 'een

stad in achteruitgang') is gewijd aan een groot aantal aspecten van de Leidse geschiedenis in een periode van economische en demografische achteruitgang. Zo liep de bevolking bijvoorbeeld terug met ongeveer 50 procent. Over de oorzaken, het verloop en de gevolgen van deze dramatische teruggang gaat het in deze geïllustreerde en gedetailleerde stadsgeschiedenis. Het is geen boek voor 'general readers' gezien de talrijke tabellen en grafieken die de tekst aanvullen en ondersteunen. Wie zich daardoor laat afschrikken mist informatie over tal van interessante ontwikkelingen.

H. A. Diederiks verzorgt de inleiding en schrijft over de 'Beroepsstructuur en sociale stratificatie in Leiden in het midden van de achttiende eeuw'. Van belang was onder andere de grote afhankelijkheid van de Leidenaars van de textielnijverheid. Vragen over de spreiding van verschillende functies over de stad, over het verzorgingspatroon en over de welstand in de verschillende wijken komen aan de orde in de bijdrage van H. D. Tjalsma, 'Een karakterisering van Leiden in 1749'. Uit het onderzoek van R. Dekker naar 'Arbeidsconflicten in de Leidse textielindustrie' blijkt, dat er tot omstreeks 1750 vaak onrust heerste en dat er daarna nauwelijks meer sprake van was. De bijdrage van D. J. Noordam over 'Gezins- en huishoudsstructuren in het achttiende-eeuwse Leiden' leidt onder andere tot de veronderstelling, dat omstreeks 1750 in arme gezinnen reeds geboortenplanning werd toegepast. Hoe het in die slechte tijden gesteld was met de prostitutie beschrijft Noordam op basis van de registers van de criminele rechtspraak in zijn bijdrage 'Uit armoede of verleiding? De wereld van de Leidse prostituées in de achttiende eeuw'. Uit de verzoeken om opsluiting van familieleden kan inzicht worden verkregen in vormen van gedrag die onaanvaardbaar werden geacht. In 'Financiën en familie-eer. Opsluiting en opgesloten op verzoek te Leiden' verhaalt P. Spierenburg erover. De vraag of er samenhang is tussen de economische omstandigheden en de migratiebeweging komt aan de orde in de bijdrage van C. A. Davids, 'De migratiebeweging in Leiden in de achttiende eeuw'.

P. D. 't Hart

J. L. Kool-Blokland, *De elite in Heusden 1700-1750. Een prosopografische analyse* (Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland LXIII; Tilburg: Stichting zuidelijk historisch contact, 1985, xxv + 307 blz., f42,50, ISBN 90 70641 16 X).

Dat het elite-onderzoek zich de laatste jaren in een toenemende belangstelling van historici mag verheugen is bekend. In Nederland richt de aandacht zich daarbij met name op het stedelijk regentenpatriciaat tijdens de Republiek. Vooral aan het Instituut voor Geschiedenis te Utrecht blijkt dit soort onderzoek bijzonder populair. In 1979 studeerden hier vier studenten af op een gezamenlijk geschreven doctoraalscriptie, 'Onder regenten', over de elite in Gouda, Gorinchem en Hoorn in de periode 1710-1740. Dit in collectief verband en op comparatieve basis verrichte onderzoek trok in bredere kring de aandacht en diende een aantal aankomende doctorandi als voorbeeld voor vergelijkbare studies over de elite in verschillende andere steden. Tot deze 'Utrechtse school' in het patriciaatsonderzoek behoort ook J. L. Kool-Blokland. Als een van de eersten paste zij het in 'Onder regenten' ontwikkelde model toe op de maatschappelijke bovenlaag van Heusden in de eerste helft van de achttiende eeuw. Haar in 1981 voltooide doctoraalscriptie is nu in een bewerkte versie als boek verschenen.

Waarom de keuze juist op Heusden viel, wordt niet helemaal duidelijk. Wel wijst de schrijfster er in haar voorwoord op dat dit — nu Brabantse, maar eertijds Hollandse — vestingstadje niet erg belangrijk was. Heusden had geen stem in de Statenvergadering en lag in een verre uithoek van het gewest ('de laatste frontierstad van Holland'). In de eerste helft van de achttiende eeuw was het een klein, ingeslapen plaatsje, met een ge-